

**Сорока І. О.**

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

## **ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ У СПРАВІ КЕБЕ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ**

Існування інституту права притулку в міжнародному праві не викликає сумнівів. Цей інститут включає в себе набір міжнародно-правових договірних і звичаєвих норм, що встановлюють право фізичних осіб шукати притулок та отримувати притулок від переслідувань в державі громадянства чи постійного проживання в іншій державі. Однак, спірним лишається обов'язок держав надавати такий притулок. Фактично, наразі неможна говорити про існування такого обов'язку як безспірного міжнародно-правового зобов'язання. Його формування є справою майбутнього. Однак, можна говорити про те, що склався один з елементів цього зобов'язання, а саме обов'язок держав не видавати (повертати) шукачів притулку державі, в якій вони зазнають переслідувань.

Відповідно до статті 33 Конвенції про статус біженців, «Договірні Держави не будуть жодним чином висилати або повертати біженців до кордонів країни, де їхньому життю чи свободі загрожуватиме небезпека через їхню расу, релігію, громадянство, належність до певної соціальної групи або політичні переконання». Цей принцип наразі вважається частиною звичаєвого міжнародного права [5, р. 149].

Хоча правовий статус осіб, що шукають притулку, але не визнані біженцями жодною державою, в міжнародному праві в повному обсязі не визначений, беззаперечним уявляється, що ним в будь-якому випадку належить повний набір людських прав, що передбачені міжнародними договорами про права людини. В разі, якщо мова йде про їхнє перебування у країнах, що визнали певний регіональний документ з прав людини, на шукачів при-

тулку буде розповсюджуватися захист і такого регіонального інструменту.

Як відомо, найбільш глибоким та всеохоплюючим є захист прав людини в системі Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2]. Її стаття 3 встановлює захист прав людини від катувань, жорстокого, нелюдського та такого що принижує гідність поводження і покарання. Стаття передбачає обов'язок держави не тільки утриматись від катувань, але активно захищати від них будь-яких осіб, що опинилися під їхньою юрисдикцією чи контролем. В практиці Європейського суду з прав людини дана стаття нерідко використовується для встановлення Судом заборони для держав повертати осіб до інших країн, де ним може загрожувати поводження, яке суперечить приписам статті 3. Найвідомішою зі справ цієї категорії є справа Сьорінг проти Сполученого Королівства, в якій Суд вказав, що неможливо здійснити екстрадицію підозрюваного у злочині до країни, де він буде покараний у спосіб, який суперечить забороні катувань [4].

Зокрема, принцип невидачі за Конвенцією стосується шукачів притулку, які прибули до країни. Прикметно, що мова йде не тільки про осіб, що вже опинилися на території держави, але й про тих, що тільки хочуть на неї потрапити. Прикладом, у справі Сааді проти Італії, Суд дійшов висновку, що недопущення на територію Італії громадян декількох африканських країн, що прибули човном, може становити порушення статті 3, щонайменше якщо Італія в належному порядку не розгляне їхні заяви про статус біженця [3].

Подібна справа розглядалася Європейським судом з прав людини і щодо нашої держави. Це справа Кебе та Інші проти України [1]. В даній справі на територію України намагалися потрапити двоє громадян Ефіопії та громадянин Еритреї. Вони прибули до порту Миколаїва судном під прапором Мальти та намагалися зійти на берег, але були затримані співробітниками Державної прикордонної служби та повернуті на судно.

За клопотанням представників Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Європейський суд видав наказ про допуск даних осіб на територію України з метою розгляду їхніх заяв про надання статусу біженців. В подальшому одна з даних осіб померла, а інша повернулася в Ефіопію. Громадянин Еритреї продовжував перебувати в Україні в очікуванні рішення про надання йому статусу біженця.

Питання, що було поставлене перед Європейським судом з прав людини, полягало в тому, чи становила відмова в допуску вказаних осіб на територію України порушення статті 3 Конвенції, а також чи були в Україні наявні ефективні засоби юридичного захисту, як це передбачено статтею 13 Конвенції.

Слід відзначити, що на відміну від ситуації справи Сааді проти Італії, щодо вказаних осіб було розпочато процедуру визнання них біженцями. Тобто, зникла безпосередня загроза негайного їхнього повернення до країни походження, що могло б призвести до порушення їхніх конвенційних прав. Саме на це вказав Суд, дійшовши висновку, що Україною не було порушено статті 3 Конвенції. Якоюсь мірою цьому сприяв і сам суд, який вчасно видав наказ про недопущення повернення даних осіб до країни походження, через що в Україні не залишалося іншого вибору, ніж розпочати щодо даних осіб процедуру розгляду заяв про надання статусу біженців.

Водночас, відкритим залишалося питання про те, чи були в Україні наявні ефективні засоби правового захисту, а саме, чи могли іноземні громадяни, що перебували на борту судна, ефективно оскаржити в українських судах відмову в наданні ним допуску до процедури визнання біженцем.

Позиція Уряду України полягала в тому, що оскільки вказані особи перебували не на території України, а на борту судна під прапором Мальти, саме Мальта несла відповідальність за розгляд їхніх заяв про визнання біженцями. Однак, Суд відкинув цей аргумент, вказавши, що оскільки судно перебувало у внутрішніх водах України (водах морського порту) на момент подання осо-

бами заяви про визнання біженцями, саме Україна несла відповідальність за розгляд цих заяв.

Розглядаючи основне питання справи про наявність засобу захисту, Суд дійшов висновку, що відповідь на це питання є негативною з двох підстав. По-перше, в осіб на борту судна, які не володіли українською мовою та знанням українського права, існували об'єктивні перешкоди для оскарження рішення про недопущення них на територію України з метою звернення за статусом біженця. По-друге, навіть якщо б така можливість існувала, розгляд заяв українськими державними органами та судами не перешкоджав поверненню вказаних осіб до країни походження. Тобто, навіть в разі прийняття позитивного рішення за заявами, це не мало б практичного значення, адже особи вже були б повернуті до країни походження. На підставі цього, Суд дійшов висновку про порушення статті 13 Конвенції.

Справа Кебе та Інші проти України продемонструвала, що Україна стикається з тими ж самими проблемами у визнанні статусу шукачів притулку, що й інші країни Європи та має враховувати їхній досвід у власному законодавстві та правозастосовній практиці. Україна змогла уникнути помилки Італії, та не порушила своїх зобов'язань за основоположною статтею 3. Однак її система регулювання розгляду заяв про визнання біженцем, виявилася неготовою для реагування на ситуацію, що призвело до констатування порушення статті 13.

### **Література:**

1. Кебе та інші проти України. Рішення від 12 січня 2017 року, скарга № 12522/12. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/SOO00952>. (Дата звернення: 16.04.2019).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004). (Дата звернення: 16.04.2019).
3. Сааді проти Італії. Рішення від 28 лютого 2008 року, скарга № 37201/06. URL: <http://docs.pravo.ru/document/view/20760021>. (Дата звернення: 16.04.2019).

4. Сьорінг проти Сполученого Королівства. Рішення від 07 липня 1989 року, скарга № 14038/88. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=407>. (Дата звернення: 16.04.2019).
5. Lauterpacht E., Bethel D. The scope and content of the principle of non-refoulment: opinion / Feller E., Turk V., Nicholson F. Refugee protection in international law: UNHCR's Global Consultations on International Protection. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. P. 110-197. P. 149.

**Довженко О. Ю.**

*аспірант кафедри кримінального процесу  
Одеського державного університету внутрішніх справ*

## **СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ**

З початком масового використання комп'ютерів та, в більш широкому сенсі, різноманітних електронно-обчислювальних машин в усіх сферах життя, а також з розвитком електронних мереж, в першу чергу мережі Інтернет, виникла і пов'язана з ними особлива сфера суспільно-небезпечної діяльності. Маємо погодитися з П. Д. Біленчуком, Б. В. Романюком та В. С. Цимбалюком у тому, що неможна говорити про незвичайну новизну комп'ютерної злочинності в криміналістичній теорії та практиці. Кіберзлочинність була відносно маловідомим явищем в сучасній науці кримінального права та криміналістики, однак в світовій практиці його розвиток триває вже більше ніж півстоліття. Вона виникає одночасно з появою комп'ютерної техніки в 1940-х роках [4, с. 21].

В подальшому, з розвитком комп'ютерних мереж, організована злочинність з використанням комп'ютерних приладів (кіберзлочинність) стає по-справжньому глобальним явищем, боротьба з яким була неможлива силами лише однієї держави, а тільки зусиллями всієї міжнародної спільноти. Відповідно, виникла потреба в міжнародно-правовому регулюванні боротьби з кіберзлочинністю.